

Verksamhetsgranskning i Finlands Röda Kors avdelningar

Den justerade föreningslagen (503/1989) trädde i kraft 1.9.2010. Ett av målen med justeringen var att ersätta lekmanagranskningen med verksamhetsgranskning. En central orsak till ändringen var den nya revisionslag (459/2007) som kom till år 2007. I 4 § (Tillämpning av föreningslagen) i lagen om Finlands Röda Kors (238/2000) anges de ställen i föreningslagen som kan tillämpas på Finlands Röda Kors verksamhet. Till dem hör bl.a. bestämmelserna om revision och verksamhetsgranskning. Revisionslagen tillämpas också på organisationens ekonomistyrning. Ändringarna i revisions- och föreningslagen ställer därmed vissa krav på valet av revisorer i avdelningarna, t.ex. i fråga om revisorernas behörighet.

Revisorn bör väljas i de avdelningar, som uppfyller två av följande villkor:

- Balansräkningens slutsumma är över 100 000 euro
- Omsättningen eller motsvarande avkastning överstiger 200 000 euro
- Personalen är i medeltal större än tre anställda.

Revisorn måste vara en auktoriserad CRM- eller CGR revisor.

De flesta avdelningar väljer en verksamhetsgranskare. De tidigare lekmanarevisorerna ersätts sålunda av verksamhetsgranskare, vars uppgifter motsvaras i stort sätt varandra. FRKs fullmäktige godkände 13.5.2011 en förändring i Instruktionen för FRKs avdelningar. Förändringen följer den tidigare nämnda ändringen i revisionslagen och föreningslagen. Enligt den nya och 1.9.2010 i kraftträdde instruktionen för avdelningen räcker det att det väljs en verksamhetsgranskare jämte suppleant eller en revisor jämte suppleant. Enligt den ikraftvarande förordningen för FRK kan avdelningen också välja två verksamhetsgranskare eller revisorer om man så önskar.

”Fullmäktige beslutade att justera instruktionen för avdelningar enligt styrelsens förslag, dock så att i avdelningarna väljs en verksamhetsgranskare och en suppleant för verksamhetsgranskaren.

Fullmäktige beslutade att ändra 10 § 12 punkten och 17 § i instruktionen för avdelningar (godkänd vid Finlands Röda Kors fullmäktiges vårmöte 12.5.2006) enligt följande:

10 § Avdelningens höstmöte

Vid avdelningens höstmöte

- - -

12) väljs en verksamhetsgranskare och en suppleant för verksamhetsgranskaren; förutom i avdelningar som har en revisor enligt revisionslagen (459/2007), där det väljs minst en revisor och en revisorssuppleant.

- - -

17 § Revision och verksamhetsgranskning

Avdelningar som inte har en revisor enligt revisionslagen (459/2007) ska ha verksamhetsgranskare. I fråga om verksamhetsgranskaren och verksamhetsgranskningen följs i tillämpliga delar bestämmelserna i 38 a § i föreningslagen (503/1989).

Ändringarna i instruktionen för avdelningar träder i kraft den 1 september 2011.”

1. ALLMÄNT OM VERKSAMHETSGRANSKNING

Verksamhetsgranskningen är en laglighetsgranskning, inte någon granskning eller bedömning av verksamhetens ändamålsenlighet. Verksamhetsgranskningen betjänar närmast avdelningsmedlemmarnas behov av information. Avdelningen behöver inte justera sina stadgar när den väljer att använda verksamhetsgranskare. I avdelningens stadgar och på beslut av avdelningsstyrelsen kan granskningen dock beskrivas noggrannare. Också organisationer och de instanser som ger understöd till avdelningar kan komma med anvisningar och rekommendationer för verksamhetsgranskningen. Meningen är att verksamhetsgranskningen i princip är en årlig granskning, om inte avdelningsmötet annat beslutar eller om inga särskilda skäl talar för granskningsåtgärder under räkenskapsperioden.

Enligt föreningslagen ska en förening ha en verksamhetsgranskare, om den inte har en i revisionslagen avsedd auktoriserad revisor. En avdelning ska ha verksamhetsgranskare, om den inte har revisorer. Om det endast väljs en verksamhetsgranskare, ska det dessutom utses en suppleant och på denne ska bestämmelserna om verksamhetsgranskare tillämpas. Verksamhetsgranskaren ska vara en fysisk person som inte får vara omyndig, försatt i konkurs eller ha begränsad handlingsbehörighet. Till verksamhetsgranskare får väljas en medlem i avdelningen. Verksamhetsgranskaren ska ha en sådan insikt i ekonomiska och juridiska frågor som med tanke på avdelningens verksamhet krävs för att sköta uppdraget. Verksamhetsgranskaren ska vara oberoende när han eller hon utför granskningen. Syftet är att förhindra situationer där personen skulle granska sin egen eller sin närståendes verksamhet. Beroendet kan grunda sig på en situation eller ett komplicerat samband och därmed riskera en objektiv verksamhetsgranskning. Verksamhetsgranskarens oberoende bedöms från fall till fall. Verksamhetsgranskaren bör även i övrigt fritt kunna uttrycka sin uppfattning oavsett yttre omständigheter. Därför får inte verksamhetsgranskaren vara en person som har deltagit i handläggningen av ett ärende som är föremål för granskningen, till exempel i egenskap av styrelseledamot eller tjänsteman och inte heller en person som har en nära relation till dessa.

Om det i en avdelning har vidtagits exceptionella åtgärder, förutsätter detta i regel en mer ingående granskning än normalt. För att verksamhetsgranskaren ska kunna utföra sitt uppdrag på behörigt sätt, är det nödvändigt att styrelsen har skyldighet att bistå verksamhetsgranskaren och att verksamhetsgranskaren har rätt att närvara vid möten där frågor som anknyter till hans uppdrag tas upp. Eftersom verksamhetsgranskningen inte är en professionell syssla och eftersom behörighetsvillkoren för verksamhetsgranskare är klart lägre än för revisorer, ska verksamhetsgranskaren vara skyldig att delta i möten endast i exceptionella fall.

2. OM UTFÖRANDE AV VERKSAMHETSGRANSKNING

I praktiken ska verksamhetsgranskaren i första hand bedöma hur avdelningens förvaltning har ordnats, om bokföringen och bokslutet upprättats på ett tillbörligt sätt allmänt taget, hur lämpliga ledningens förmåner och åtgärderna inom den närmaste kretsen är och hur medlemmarnas likabehandling har genomförts. Granskningen av avdelningens ekonomi och förvaltning genomförs i den omfattning som avdelningens verksamhet förutsätter.

Avdelningens ekonomi

Verksamhetsgranskaren ska granska avdelningens ekonomi i den omfattning som avdelningens verksamhet kräver, med beaktande av avdelningens storlek och verksamhetens art.

I fråga om avdelningens verksamhetsberättelse är syftet med granskningen att klarlägga om verksamhetsberättelsen innehåller åtminstone de uppgifter som bokföringslagen förutsätter och att uppgifterna i allt väsentligt motsvarar de iakttagelser som gjorts under granskningen.

För medlemmarna är det viktigt att uppgifterna i bokslut och verksamhetsberättelser om avdelningens verksamhet och ekonomiska ställning under olika räkenskapsperioder kan jämföras sinsemellan. Också därför bör

man vid verksamhetsgranskningen ta hänsyn till hur överskottet från föregående perioder har förvaltats eller förluster täckts.

Avdelningens förvaltning

Förvaltningen granskas i den omfattning som avdelningens verksamhet förutsätter. Syftet med granskningen är att få en allmän uppfattning om huruvida avdelningens ledning och förvaltning har ordnats på ett sätt som svarar mot den normala ordningen i andra avdelningar och mot avdelningsmötets beslut, om ledningens och förvaltningens löner, arvoden och övriga ekonomiska förmåner följer avdelningsmötets riktlinjer och att kontrollera att avdelningens ledning eller förvaltning inte har gynnat sig själv, någon medlem eller någon utomstående.

Granskningen gäller i princip följande:

- har avdelningens förvaltning ordnats på ett godtagbart sätt, t.ex. ledningen och uppföljningen av verksamheten, likviditetsuppföljningen, indrivningen av avgifter, godkännandet och betalningen av fakturor, bokföringen, medelsförvaltningen och eventuell pantsättning samt skötseln av försäkringar och lagstadgade eller avtalsbaserade skyldigheter och avdelningens informationssystem och medlemsförteckning,
- har arvoden och andra förmåner till avdelningens styrelse utgivits i enlighet med de principer som avdelningsmötet antagit och gäller sedvanliga villkor för avtal och andra transaktioner med närstående parter och
- behandlas medlemmarna jämlikt i avdelningens verksamhet.

Granskningen av förvaltningen i små avdelningar går främst ut på att granska protokoll och korrespondens, granska att olika personer dels svarar för bokföring och fakturering dels godkänner räkningar och att avdelningen har utsett en eller flera personer som är ansvariga för styrelsens och avdelningens mötesprotokoll.

Har det kommit fram att en styrelseledamot eller en funktionär genom sitt agerande brutit mot stadgarna eller mot föreningslagen, ska det givetvis antecknas i verksamhetsgranskningsberättelsen.

Verksamhetsgranskningsberättelse

En verksamhetsgranskare ska avge en skriftlig verksamhetsgranskningsberättelse om sin granskning till det möte som fastställer bokslutet. I berättelsen ska anges vilket bokslut den gäller. Om en avdelning har flera verksamhetsgranskare får de lämna en gemensam berättelse. I berättelsen ska finnas ett utlåtande som anger om bokslutet i allt väsentligt innehåller avdelningens intäkter, kostnader, tillgångar, eget kapital, skulder och säkerheter som lämnats. Utlåtandet om sambandet mellan bokföringen och bokslutet är viktigt för avdelningsmedlemmarna eftersom de i allmänhet inte har möjlighet att på något annat sätt försäkra sig om att bokslutet bygger på bokföringen. I granskningsberättelsen ska det också påpekas om det vid granskningen kommit fram att en styrelsemedlem eller funktionär har gjort sig skyldig till en handling eller försummelse som kan leda till skadeståndsskyldighet gentemot avdelningen eller om någon i ledningen eller en funktionär har brutit mot föreningslagen eller stadgarna. En avdelning får dessutom i stadgarna eller genom beslut närmare bestämma om innehållet i granskningsutlåtandet. En verksamhetsgranskare får i sin berättelse också lämna andra sådana nödvändiga upplysningar som anknyter till uppdraget och som inte är till skada för avdelningen. Verksamhetsgranskarens prövningsrätt begränsas dock av tystnadsplikten.

3. ANSVAR I SAMBAND MED VERKSAMHETSGRANSKNING

Verksamhetsgranskaren är skyldig att ersätta skada som han i sitt uppdrag har orsakat avdelningen uppsåtligt eller av oaktsamhet. Detsamma gäller skada som har vållats en avdelningsmedlem eller någon annan genom överträdelse av föreningslagen eller avdelningens stadgar.